

LIMBA ENGLEZĂ ȘI SISTEMUL FINANCIAR ROMÂNESC

***Abstract :** Along centuries, Romanian language has witnessed several influences and the consequence is the assimilation of a number of lexical borrowings and innovations. Some of them can be traced in the present Romanian vocabulary, but there is an important number of words which are no longer in use.*

Different ethnic contacts that the Romanian language had during the VIth and XVIth century represent the "cause" for other borrowings of Slavonic, Turkish, Hungarian, Germanic origin that might be detected in the Romanian vocabulary.

At the end of the XVIIth century and throughout the XVIIIth century, neo-Greek borrowings spread all over Moldavia and Wallachia. These particular borrowings covered the social, intellectual and religious level of language.

In the following period (the XVIIIth and the XIXth century), a growing interest for the Western values can be pointed out. The Latin-Romanic influence is considered as representing a very important moment for the Romanian vocabulary because this was the source for the greatest number of neologisms and loan-translations covering all the Romanian spiritual and material life.

The English influence became significant especially after the second world war and it was determined by several factors such as: political factors (the role played by the USA and England on the political stage), cultural and social factors (the American life style) and linguistic factors (the English language prestige as an international language).

Out of all these aspects, we are particular interested in the Romanian financial system and the way in which the English language has influenced it. Therefore, the purpose of this paper is to emphasize the main features of the English words employed in the Romanian financial system. Getting familiar with this language, the Romanian financial community may easily become part and parcel of the international financial community. Our analysis was performed by taking into consideration the most important aspects characterizing the elements of English origin which will be "observed" from the language levels point of view.

***Key-words:** Romanian vocabulary, elements of English origin, financial system*

Granița dintre sfârșitul secolului al XX-lea și începutul unui nou mileniu marchează numeroase procese care pot fi considerate revoluționare. Dintre acestea, cel mai spectaculos, poate și cel mai important, este revoluția informațională care determină nu numai apariția economiei informaționale dar și a societății informaționale. Astfel, informația devine simultan cea mai solicitată "materie primă" dar și cel mai cerut *produs* al prezentului și, mai ales, al viitorului.

Dacă pentru societatea umană, **limbile cu circulație internațională** joacă un rol esențial în transferul informației, pentru activitatea economică **banii**, ca simbol al valorii economico-sociale, sunt cei mai eficienți mesageri ai informației. În consecință, este ușor de înțeles efectul pe care îl poate avea "întâlnirea" dintre limba engleză și terminologia specifică domeniului financiar-bancar.

Obținerea de informații și cunoștințe noi prin intermediul unei limbi străine constituie un stimulent puternic în cadrul asimilării unui limbaj specializat care devine astfel vehiculul de armonizare a abilităților profesionale individuale cu cerințe la nivel mondial.

Limbajul bancar și economic englez a căpătat alură internațională dat fiind faptul că, în comunitatea bancară internațională, limba engleză este limba bancherilor de pretutindeni.

Prin deprinderea lui, comunitatea bancară românească se poate integra mai ușor în comunitatea bancară internațională.

Din cele de mai sus înțelegem că problema anglicismelor din limba română în general și din sistemul financiar în particular este o problemă cât se poate de actuală iar elementele datorate influenței engleze reprezintă o componentă importantă a limbii române. Acest fapt motivează interesul multor autori și cercetători în analiza acestui domeniu care și-a demonstrat deschiderea spre noi împrumuturi, mai ales din engleză. Tocmai această “deschidere” a făcut ca, în ultimul timp, să se vorbească din ce în ce mai mult de “anglomanie” adică influența engleză este văzută ca un act de “invazie lingvistică”.

În articolul său intitulat *Anglicismele în limba română actuală*, Mioara Avram demonstrează că nu avem motive să ne temem întrucât influența engleză, ca toate celelalte influențe care s-au manifestat de-a lungul timpului, nu trebuie să fie considerată periculoasă. Și anglicizarea va fi depășită așa cum s-a întâmplat și cu slavizarea, grecizarea, rusificarea, francizarea, etc. Interesantă este, în acest sens, observația cu accente premomonitorie a lui Costache Negruzzi pe care o împărtășea cititorilor săi în *Păcatele tinereților* :

“Așadar am fost pe rând turcomani, grecomani sau Domnul știe ce încă; acum, din mila lui Dumnezeu, suntem franțezomani; poate curând vom trece și Mahna în vreun balon aerostatic și atunci ne vei vedea anglomani.”

În perioada premergătoare limbii literare (secolele VI-XVI) asupra lexicului românesc s-au ercitat numeroase influențe care au apărut ca urmare a unor contacte entice: influența slavă, bizantină, turcă, maghiară, germană.

Influențele manifestate asupra vocabularului de către limbile și culturile cu care limba română a venit în contact, se concretizează prin asimilarea unui număr de împrumuturi și inovații lexicale, din care unele s-au păstrat până astăzi, pe când altele au avut o existență efemeră. La sfârșitul secolului al XVII-lea și pe tot parcursul secolului al XVIII-lea se răspândesc în Țara Românească și Moldova împrumuturi din neogreacă, cuvintele intrate în română acoperind domenii ale vieții politice, sociale, intelectuale, religioase, etc.

Influența gândirii și a civilizației occidentale va determina o scădere a interesului pentru cultura bizantină și o mutație culturală, în sensul acceptării ideilor inovatoare de tip iluminist ale Revoluției Franceze. Cercetătorii au subliniat faptul că influența latino-romană s-a manifestat prin excelență în domeniul lexicului, în limba română existând astăzi, din această sursă, cel mai mare număr de neologisme și de calcuri, acoperind toate sferile vieții materiale și spirituale românești. În ultima jumătate de veac, lexical limbii române s-a îmbogățit cu un număr mare de neologisme cu caracter internațional, între care, predomină împrumuturile din limba engleză.

Influența engleză este un fenomen lingvistic internațional, european și mondial, cu multiple explicații. În cazul limbii române, factorii care au favorizat influența engleză sunt de ordin politic (rolul Angliei și al S.U.A. pe plan internațional), cultural și social (modelul de viață American) și lingvistic (prestigiul limbii engleze ca limbă internațională).

Operele și activitatea de traducător a unor scriitori români de acum aproximativ 150 de ani sunt o dovadă a faptului că influența engleză exista cu adevărat, chiar și atunci. Astfel, I.L.Caragiale scria *Five o'clock* și *High-Life*, C. Negruzzi traducea din literatura engleză pe Byron cu *Oscar d'Alva*, pe Th.Moore cu *Melodii irlandeze* și pe Young cu *Noaptea*, iar I. Ghica, la sugestia tatălui său, pe atunci director al Teatrului Național din București, traducea din Shakespeare *Romeo și Julieta* și *Hamlet*. Și acestea nu sunt decât câteva dovezi în sprijinul ideii susținute.

Dar influența engleză atinge și limbajele funcționale (economie, finanțe, sport, etc.) iar acest fapt a fost analizat pe larg de Sextil Pușcariu în *Limba română, Privire*

Generală, vol. 1, de Iorgu Iordan în *Limba română actuală. O gramatică a "greșelilor"* și de Al. Graur în *Puțină gramatică*.

Influența engleză nu este numai un fenomen lingvistic ci și unul internațional care se manifestă în limba română la fel cum se manifestă și în alte limbi. Dar, la fel de internațional, este și fenomenul de respingere a acestei influențe însă acesta nu se dovedește a fi o cale realistă de urmat.

Spre deosebire de română, franceză, italiană, engleza aparține altei familii de limbi și, de aceea împrumuturile din engleză ridică probleme și de acceptare și de adaptare. În schimb această lipsă de afinitate este doar aparentă iar în sprijinul acestei afirmații pot fi aduse cel puțin două argumente:

1. Limba engleză are o importantă componentă romanică (de sursă franceză) și multe elemente latinești cum ar fi **audit, bonus, conglomerate, colaps, debit, deficit, item, etc.** există în engleză și sunt o dovadă a acestui fapt. Aceste cuvinte, prezente și în limba română, continuă procesul de *reromanizare a limbii române moderne*.

2. Împrumuturile din engleză au în română "rude" vechi. Astfel, în *Cuvânt împreună despre rostirea românească*, C. Noica observa legătura dintre **computer** și vechiul **a cumpăta**. În *Cuvinte înrudite*, Al. Graur oferă mai multe exemple în acest sens: **a conta și cont, contabil, scont, discount ; market (marketing) și merchandiser** cu **marfa, mercerie, etc.**; **card** are rude pe **cartel, cartela, carton, a carta, etc.**

Înainte de a aborda în detaliu problema anglicismelor din sistemul financiar, se cuvine să definim însăși noțiunea de *anglicism*, care, în viziunea M. Avram, reprezintă "(...)o unitate lingvistică (cuvânt, expresie frazeologică, construcție gramaticală) și chiar tip de pronunțare sau scriere de origine engleză, indiferent de varietatea teritorială a englezei deci inclusiv engleza americană nu doar cea britanică").

Conform unor specialiști care au analizat în detaliu anglicismele din limba română se pare că numărul acestora variază. Astfel, în 1977, A. Bantaș vorbea de 4000 de anglicisme iar în 1996, G. Ciobanu, în lucrarea *Anglicismele în limba română*, estima circa 1400 de anglicisme.

Un loc aparte îl ocupă problema *formațiilor hibride* prezente în limbajul comercial în care un anglicism este combinat cu un cuvânt din limba română. De exemplu englezescul **bank** nu a fost împrumutat ca substantiv comun pentru că în română exista deja cuvântul de origine italiană și franceză **bancă**. Acest "bank" este folosit în nume proprii de firme cărora le conferă o alură internațională: *Bank Coop, Credit Bank, Columna Bank* (un compus alcătuit din (rom.) **columna** și (engl.) **bank** pronunțat cu [e]). O altă problemă importantă este inutilitatea anglicismelor care apar ca **dublete** recente ale unor împrumuturi anterioare: **discont / discount ; trezorie / trezorerie; leader / lider ; cliring / clearing, etc.**

Se vorbește tot mai mult de respectarea unor *strategii discursive* prin care anglicismele recente pot fi introduse. Acestea ar fi:

a) explicarea sensului (glosarea prin sinonime sau parafrază);

b) ordinea plasării în text;

c) nu se recomandă folosirea în titluri de presă a unor anglicisme necunoscute marelui public, anglicisme de genul: **pairing, processing, screening, etc.** Anglicismele din sistemul financiar - bancar pot fi găsite din belșug în ziare și reviste de specialitate cum ar fi *Bursa, Capital, Economistul, Ziarul Financiar*, etc. ziare cu un puternic public-țintă care este familiarizat cu terminologia din domeniu. Dar și aici, prezența anglicismelor este ținută între anumite limite.

Ex. “O problemă a sistemului bancar o constituie introducerea **sistemului de plată electronică numit E-cash.**” (Capital, 15 mai, 2003);

“**Celelalte bănci au recurs la cardul de debit cu descoperire de cont sau over - draft.**” (Capital 27martie 2003)

Explicația acestui fenomen trebuie dată la prima apariție în text și nu de fiecare dată. Fenomenul explicării termenilor apare, mai ales, în ziarele care au un public format din cititori aparținând unor domenii diferite de activitate, cu o pregătire intelectuală diferită. Lucrurile stau altfel în cazul ziarelor de specialitate (cum ar fi cele citate mai sus) și care au un public familiarizat cu terminologia respectivă, astfel că explicarea termenilor sau traducerea lor totală sau parțială apare foarte rar.

Întrucât *moneda* constituie piesa de rezistență a sistemului financiar-bancar, se cuvine a fi făcute câteva observații privind *istoricul* acesteia. Jocul monetar apare ca o unealtă, o structură a oricărei activități de schimb active. Moneda pătrunde în mecanismul raporturilor economice și sociale, fiind un extraordinar barometru al întregii activități a oamenilor. Banii, “*sonnantes et trébuchantes*”, intră și ne inundă viața de toate zilele iar statul modern este acela care îi mânuiește, prin sistemul său de impozite, dări, etc.

Economia monetară este de fapt rațiunea de a fi a monedei și ea se instalează acolo unde oamenii au nevoie de ea și pot să o întrețină. Ne-am obișnuit a percepe moneda drept o piesă de metal sau de hârtie. Uneori însă, o marfă mai dorită joacă rolul de monedă, de etalon al schimburilor. În această ipostază s-a aflat, în regiunea Nigerului, Abisiniei, Senegalului, **sarea** care servea și ca monedă și ca hrană. În zona Golfului Guineea, **țesăturile de bumbac, brățările de aramă, praful de aur, caii** erau considerate monede. O monedă mai ciudată este cea de **mărgean**, bătută în Europa. Ea își are obârșia în Italia unde se numea *olivette* și era fabricată în Toscana, într-un atelier de prelucrat mărgeanul. Aceste *olivette* circulau în Nigeria, Liberia, Coasta de Fildeș iar cumpărătorul le purta la brâu, înșirate pe o sfoară, astfel că bogăția lui era “la vedere”. Specialiștii creditului, nimeni alții decât genovezii secolului al XV-lea, s-au gândit să facă din târguieșii zise *de Besançon*, la care se reglementau scrisorile de schimb ale întregii Europe, adevărate sisteme de *clearing* avant la lettre. În 1604, un venețian este uluit de milioanele de ducăți care se schimbă la Piacenza, sediul acestor târguri, fără ca până la urmă să se arate altceva decât câțiva punni de scuzi “d’or en or” (aur pe aur), adică moneda efectivă. În cazul jocurilor monetare, Europa este un caz aparte pentru că ea cunoaște toată gama experienței monetare: la parter se află trocul, monedele primitive, urmează apoi monedele metalice din aur, argint, aramă. Fără doar și poate că între aceste monede a existat o permanentă dispută. În fapt, fiecare metal joacă un rol personal: **aurul**-metalul prinților, al marilor negustori și al Bisericii; **argintul** - pentru tranzacții obișnuite; **arama** - *moneda neagră* a oamenilor de rând și a nevoiașilor.

Orice s-ar spune, sănătatea unei economii se poate ghici după metalul care o domină. La Neapole, în 1751, aurul este teaurizat, argintul dispare iar arama reglementează grosul tranzacțiilor. La fel se întâmplă și în Spania. În țările aflate în plină înflorire, aurul și argintul își afirmă supremația. În 1774, Anglia recunoaște metalul galben ca monedă legală și comună, argintul fiind doar un ajutor.

Alături de monedele metalice circulă și **monedele fiduciare** (=biletele de bancă) și **monedele scriptice** (=compensatii prin înscrisuri, prin virament dintr-un cont în alt cont bancar). Biletul de bancă apare în 1661 la ghișeele Băncii din Stockholm sau la ghișeele Băncii Angliei în 1694. Încă din 1667, în Anglia apar acele **orders** guvernamentale, prototipuri ale biletelor de bancă iar mai târziu se vor folosi unele **goldsmiths’ notes** care ulterior vor deveni **banker’s notes**. Totuși, în acest domeniu, monopolul precocității nu a aparținut Angliei. În 1586, Casa di San Giorgio a avut **biglietti**

plătibile în monedă de aur sau de argint. La Veneția, în sec. al XV-lea, băncile *di sritta* (de înscris) aveau biletele lor care se puteau schimba și erau rambursate.

În concluzie, am putea spune că moneda și creditul reprezintă un limbaj pe care orice societate îl învață și-l vorbește în felul sau iar individul este obligat să-l învețe. Fără scris și citit se poate supraviețui, considera F. Braudel, dar dacă n-ar ști să numere, individul n-ar putea supraviețui; existența noastră de zi cu zi se află sub imperiul cifrei, concluziona acesta. Cu cât o țară este economic mai dezvoltată, cu atât mai mult își lărgeste gama uneltelor monetare și a instrumentelor de credit. De fapt, în cadrul unităților monetare internaționale, societățile au fiecare locul lor: unele sunt privilegiate, altele sunt trase la remorcă iar altele sunt penalizate greu. **Banul** este, afirma Braudel, “**unitatea dar și nedreptatea lumii**”.

După cum s-a putut observa din acest scurt istoric al monedei, Italia a jucat un rol important în dezvoltarea sistemului monetar de-alungul timpului. Acest lucru nu putea rămâne fără urmări: astfel dacă analizăm etimologia unor termeni financiar-bancari englezești constatăm că aceștia sunt de **origine italiană**. În acest sens, de un real ajutor ne-a fost “*Dicționarul etimologic englez*” al lui Walter Skeat. Așa am identificat următoarele exemple:

bankrupt < (it.) *banca rota* ;

cash < (it.) *cassa* < (lat.) *capsa*;

cashier < (it.) *cassare* < (lat.) *quassāre*;

manager < (it.) *maneggio*;

discount < (it.) *(di)scontare* ;

risk < (it.) *risco* (fr.) *risque*;

cost < (it.) *costo*;

banknote < *bank* (<(it)*banca*) + *note* (<(lat.)*nota*), etc.

Analiza etimologică a substantivului **bursă** ne trimite la la numele unei cunoscute familii de mari negustori venețieni, *della Borsa*, care se stabilește în Flandra iar locuința lor, *Casa Borsa*, devine sediul primei burse din lume.

Inventarul de anglicisme din sistemul financiar-bancar românesc, selectat de noi din diferite publicații de profil cum ar fi *Capital*, *Bursa*, *Ziarul financiar*, l-am clasificat ținând cont de următoarele criterii:

a) Cuvinte care coexistă (dublete):

cash / *numerar*;

leader / *lider*;

discount / *discont*;

clearing / *cliring*;

brand / *marcă*;

warranty / *garan-tie* ;

trezorie / *trezorerie*, etc.

b) Cuvinte care circulă cu varianta tradusă din engleză :

American Option = opțiunea americană = opțiune ce poate fi exercitată oricând înaintea datei finale a exercițiului financiar;

Amortization = amortizare = 1. rambursarea unui împrumut prin rate; 2. amortizarea unor active intangibile.

Beta Coeficient = coeficient beta = măsura riscului unei hârtii de valoare în raport cu rata pieței și cu rata fără risc.

Bridge Loan = împrumut punte = împrumut pe termen scurt pentru asigurarea unei finanțări temporare până se contractează un împrumut permanent.

Bankruptcy = faliment = declararea legală a imposibilității companiei de a-și continua activitatea.

Balance sheet = bilanț = situație financiară ce indică poziția financiară la un moment dat.

Certificate of deposit = certificat de depozit = depozit pe termen scurt, cu o anumită scadență fără drept de retragere.

Credit card = carte de credit = carte de reprezentare care permite deținătorului să cumpere articole în contul său.

Cum Rights = Drepturi Cum = operațiuni de cumpărare de acțiuni în care cumpărătorul are dreptul de a cumpăra acțiuni din drepturile de emisiune ale companiei.

Devaluation = devalorizare = reducerea importanței în valoare a monedei interne în raport cu alte monede.

Discounting = scontare = reducerea valorii fluxurilor viitoare de numerar la perioada de timp zero.

Dunning Notice = Nota Dunning = aviz care amintește clienților de conturi rămase restante.

Insolvency = insolvență = indisponibilitate de plată a dobânzii și a datoriei ajunse la scadență.

Franchise = franciză = înțelegere între un distribuitor en-detail și un distribuitor important de mărfuri și servicii; distribuitorul se obligă să vândă numai mărfurile distribuitorului și să răspundă pentru calitatea produselor și reclamă.

Line of credit = linie de credit = acord neoficial între creditor și beneficiarul împrumutului privind valoarea maximă a creditului care va fi acordat.

Risk = risc = dispersia posibilă asociată cu venitul estimat, măsurat prin abaterea standard.

Time draft = trată la termen = plata trebuie efectuată la o dată viitoare prescrisă.

Giro Transfer System = Sistem de transfer Giro = sistem de transfer monetar operând printr-un sistem poștal pentru a facilita transferul unui volum mare de tranzacții.

Funds = fonduri = numerar realizat din datorii și sursele de capital ale acționarilor.

Financial market = piață financiară = piață pentru împrumuturi și investiții pe termen scurt (piețe valutare) și pe termen lung (piețe de capital).

c) Cuvinte / structuri care circulă în română cu forma din engleză:

Barter = comerț de bunuri și servicii fără bani.

Cash = active curente cu cea mai mare lichiditate.

Chartist = analist tehnic ce prefigurează modele de acțiuni și obligațiuni în vederea elaborării recomandărilor privind vânzările și cumpărările.

Dealer = companie sau individ care cumpără acțiuni în cont propriu.

Deficit = excedent de cheltuieli din buget.

Draft = ordin scris și semnat prin care o parte obligă altă parte să plătească o anumită sumă unei terțe părți.

Escrow = active reale sau financiare deținute de o terță parte până când sunt îndeplinite condițiile unui contract.

Forfeiting = cumpărarea de la alte agenții a unor promisiuni de plăți emise de importatori

Goodwill = cont de activ intangibil ce indică prima plătită peste valoarea de inventar a unei achiziții.

Greenmail = număr mare de acțiuni deținute de o companie concurentă care forțează compania vizată să-și răscumpere acțiunile la un curs ridicat în vederea evitării preluării sale.

Leasing = acord de închiriere pe termen lung.

Dumping = practica de a oferi bunuri pentru vânzare pe o piață străină la un preț mai scăzut decât cel al aceluiași produs pe piața internă sau a unei țări terțe.

In-and-out = cumpărarea și vânzarea aceleiași hârtii de valoare în decursul unei scurte perioade de timp

On-line = sistem pe computer în care tranzacțiile clientului sunt afișate în dosarele Băncii Centrale iar în momentul efectuării lor, ele sunt orientate direct către contul clientului.

Ticks = schimbări în nivelul minim al cursului unei hârtii de valoare.

Audit = examinarea actelor contabile de către un auditor pentru a stabili dacă există sau nu fraude.

Tot aici putem include și următoarele anglicisme: *bonus, item, manager, bord, lobby, job, rating, voucher, clearing, collaps, crash, ATM, e-mail, e-cash, Know-how, dealer, staf, trend, business-start, workshop, supermarket, supervisor, merchandiser, software, hardware, desktop, laptop, brand, etc.*

d) Structuri / cuvinte englezesti traduse parțial în română:

Piața futures = schimburi organizate prin comercializarea la o dată viitoare a unor active reale și financiare la prețul fix actual.

Acord stand-by = înțelegere prin care garantul se obligă să cumpere acțiuni nesubscrise ca rezultat al drepturilor oferite.

Sistem voucher = metodă de control a cheltuielilor în numerar prin folosirea unor autorizații justificative scrise.

Cont escrow = active reale sau financiare deținute de o terță până când sunt îndeplinite condițiile unui contract.

Alte embleme ne oferă presa de specialitate:

“Pe de altă parte, se mai asigură consultanță în afaceri, cursuri pentru întreprinzători, ajutor în întocmirea planurilor de business, sfaturi...”. (Capital, nr.10,6.03.2003);

“La nivelul retailerului suedez, există un cod de conduită (...)Un alt retailer important produce în sistem lohn.” (Capital, nr.9, 27.02.2003);

“(...) programul oferă servicii de wireless care utilizează coordonatele geografice folosite în domeniul public, utilități...”(Capital, nr.11, din 13.03.2003);

“Pe piața monetară, volumul tranzacțiilor a fost destul de scăzut, dobânzile la depozitele over-night fiind în jur de 18% pe an.”(Ziarul Financiar, nr, 1093, din 2.04.2003); “Evoluția accelerată se explică și prin transferul know-how realizat de companiile străine.”(Capital,nr.13, din 27.03.2003)

e) Cuvinte și structuri englezesti traduse printr-o perifrază:

Bearer security = hârtie de valoare la purtător = hârtie de valoare care necesită numai deținerea unui certificat.

Blue-sky laws = legislație contra emisiunilor frauduloase de acțiuni = reglementări de stat care vizează hârtiile de valoare emise și vândute în interiorul statului respectiv.

Cash discount = bonificație pentru plata în numerar = preț de cumpărare mai mic oferit pentru plata mai devreme a conturilor de creanțe.

Cash turnover = viteza de circulație a numerarului = raport curent care exprimă cel mai bine gradul de lichiditate și care conține numai numerar și hârtii de valoare comercializabile, împărțite la pasivele curente.

Bad-Debt-Expense = cheltuieli datorate și neonorate = valoarea estimată a conturilor de creanțe necolectate într-o anumită perioadă de timp.

Presă de specialitate oferă exemple suficiente de anglicisme aparținând categoriilor enunțate mai sus:

“*Samsung Electronics (...) vizează, pe termen lung, să devină al doilea brand de pe piața autohtonă.*” (*Capital*, nr. 10, 6.03.2003.);

“*Compania care face publicitate on-line(...) îți furnizează un banner sau un link.*” (*Capital*, nr. 9, 27.02.2003.);

“*După un an s-a întors în țară ca business-development al firmei franceze Facom.*” (*Capital*, nr. 9, 27.03.2003); “*Zona de rafinare aduce un cash-flow important.*” (*Capital*, nr.12, 20.02.2003);

“*(...)putem avea surpriza ca limita acceptată de scorul băncii să fie mai mică decât cea oferită de patron.*” (*idem*);

“*Introducerea sistemului E-Cash va duce la reducerea bancomatelor de tip ATM (=automated teller machine) și a smart cardurilor deși experiența anterioară demonstrează că oamenii sunt reticenti la nou și acceptă mai greu astfel de sisteme.*” (*Capital*, nr.20 din 15.05.2003);

“*Cardul este capabil să recunoască PIN-ul (personal identification number) utilizatorului de card ,să verifice plățile efectuate, relația clientului cu banca, broker-ul, compania de asigurări.*” (*Bursa*,nr.59,27.03.2003); “*Stabilitatea ce a caracterizat ieri paritatea euro / dolar nu i-a îndepărtat pe brokerii și traderii de la Bursa la termen din Sibiu de piața futures.*” (*idem*);

“*(...) prețul primei tranzacții s-a situat cu 41 pips sub prețul de cotare al sesiunii de marți dar acum evoluează pe un trend ascendent.*” (*idem*).

În continuare, vom analiza problema anglicismelor din sistemul financiar din perspectiva nivelurilor limbii.

Astfel, anglicismele furnizează cel mai mare procent de abateri de la aplicarea principiului fonetic. Semnalăm prezența unor anglicisme, în cadrul sistemului financiar care ridică câteva probleme:

Rating - un anglicism neadaptat pronunțat [*reiting*]; **Deficit** – are pluralul *deficite* și NU *deficituri*;

Stand-by – este un anglicism neadaptat pronunțat [*stendbái*];

Stat (de plată) – are varianta cu [ș]-(ștat) care este foarte răspândită deși este neliterală;

Voucher –un anglicism neadaptat pronunțat [*vaučăr*]; **Warrant** – un neologism semiadaptat grafic; forma de plural este *warante* iar grafia *warrant* este etimologică;

Cliring – este un anglicism adaptat; varianta *clearing* este pedantă;

Cash – un anglicism neadaptat, pronunțat [*keș*].

Este important de semnalat prezența **abrevierilor** specifice limbajului economic și de afaceri, în special cel preluat din limba engleză. Acestea ne ajută să înțelegem textele specifice din domeniu și să facă comunicarea mai eficientă. Iată câteva exemple:

L / C – letter of credit;

C / N – credit note;
E-mail – electronic mail;
ATM – automated teller machine;
PIN – personal identification number;
E-cash – electronic money;
OLTP – on-line transaction processing, etc.

La nivel morfologic se includ probleme de gen, articulare enclitică, număr, flexiune cazuală. Astfel:

Ex. “În România se face **lobby** din greu. **Lobbist-ul** trebuie să notifice Senatului și Camerei Reprezentanților când începe o **campanie de lobby**(...) Tocmai aici intervine rolul **lobbistului**.”

Anglicismul *cash* apare folosit și ca substantiv dar și ca adjectiv și adverb cu sensul *peșin* :
Ex. *Plata se va face cash / cu cash.*

În privința verbului se preferă conjugarea întâi. Astfel, apar: *a lista, a procesa, a printa, a scana, a deconta, etc.*

Lectura inventarului de anglicisme din sistemul financiar scoate la iveală problema **colocațiilor**- combinații în interiorul cărora două sau mai multe cuvinte coexistă. Practic, cuvintele care alcatuiesc respectiva cologație se află într-o relație sintagmatică. Cologațiile se împart în două mari categorii: a) *cologații gramaticale*; b) *cologații lexicale*.

În continuare ne vom ocupa de cologațiile lexicale alcătuite din substantive, adjective, verbe și adverbe. O astfel de clasificare a fost făcută de Benson, Morton et.al. în *The BBI Combinatory Dictionary of English*. Aici se analizează șase tipuri de cologații. Plecând de la aceste tipuri, vom observa modul în care acestea sunt redată în limba română.

Tipul 1 :

(rom.) substantiv + adjectiv → (engl.) adjectiv + substantiv

Cont bancar → bank account

Passive curente → current liabilities

Cont blocat → blocked account

Passive limitate → limited liabilities

Preț futures → futures price

Tipul 2:

(rom.) subst. in N.+ subst. in G. → (engl.)subst. in N.+ subst. in N.

Tendințele pieței → market trends

Lider de piață → market leader

Card de debit → debit card

Tipul 3:

Subst. + verb (verbul indică o acțiune caracteristică substantivului)

Societatea dă faliment. → A company goes bankrupt.

Afacerile sunt înfloritoare. → Business is flourishing.

Managerul conduce / planifică / delegă. → A manager leads / plans / delegates.

Tipul 4:

Verb + adverb

a investi / a pierde masiv → to invest / to lose heavily

a se dezvolta constant → to increase steadily

Tipul 5:**(rom.)adverb+ adverb → (engl.) adverb + adjectiv***Strict confidențial → strictly confidential**Profund îndatorat → deeply / greatly indebted**Capitalizare severă → severely capitalized***Tipul 6:****Prepoziție + substantiv***(despre un cont) a fi pe roșu → to be in the red**la limită (instrucțiuni date brokerilor) → at limit**la vedere (despre depozit) → at sight*

La nivel semantic putem semnala prezența *pleonasmelor* de genul: *bord de conducere, conducere managerială, mijloace mass-media, summit la vârf, etc.* Totodată, nu putem trece cu vederea problema *coliziunii omonimice și paronimice* în care sunt implicate anglicismele.

Ex. **Bord** < (engl.) board = consiliu de conducere**Bord** < (fr.) bord = margine**Training** = instruire, antrenament**Trening** = costum de sportUn loc aparte îl ocupă *calcul de structură* folosit în redarea unor compuse.Ex. **money laundering** = spălare de bani ;**bridge loan** = împrumut punte ;**breadth of the market** = extinderea pieței;**capital structure** = structura capitalului, etc.

În privința procedeelelor prin care cuvintele englezești intră în limba română putem cita următoarele:

1. Derivarea:**a) cu sufi:***-al* (acțional, informațional);*-anță* (consultanță);*-er* (prompter, manager, leader);*-ing* (processing, screening)**b) cu prefi:***hiper-* (hipermarket);*super-* (supermarket);*over-* (overdraft)**c) elemente de compunere prefixoida:***mini-*(minimarket, minicrah);*dis-* (discount)**2. Trunchierea:** unele anglicisme au fost împrumutate cu forma netrunchiată care circulă în paralel cu cea trunchiată. Vorbim astfel de existența **dubletelor**:*Hardware / hard ; software / soft, etc.*Împrumuturi s-au relizat și sub forma **abrevierilor grafice**.

Ex. Ltd. – limited ;

Co. –company;
PIN – personal identification number;
ATM – automated teller machine;
OLTP – on-line transaction processing;
E- cash – electronic cash, etc.

Sub aspect stilistic, deși ar părea greu de crezut, se pot descoperi figuri de stil și într-un domeniu rigid, așa cum este cel financiar. Astfel, o suită de **metafore** folosite în limbajul de afaceri englez dă o oarecare expresivitate și plasticitate acestuia. De pildă, pentru a putea citi și înțelege un raport de bursă dintr-un ziar, este necesar să poți decoda limbajul metaforic întrebuințat. Astfel, în engleza de afaceri apar o multitudine de **metafore standard**. Utilizând **metaforele personificatoare** se pot atribui calități umane unor fenomene și concepte economice. De pildă, sintagma **boala industrială** (*industrial disease*) se referă la o industrie confruntată cu probleme grave. Despre o companie care nu progresa se poate spune că este **paralizată** (*paralysed*) iar atunci când o societate necesită o reorganizare forțată pentru a evita falimentul se spune că necesită o **operație drastică** (*drastic surgery*). Și **zoosemia** este un tip de metaforă prin care se transferă oamenilor atribute animale. De emplu, despre o piață de capital confruntată recent cu un crash dar care acum se află în proces de refacere se spune că **își linge rănilor** (*to be linking its wounds*). Alte metafore întâlnite sunt: **Urs** (*bear*) → despre un dealer care acționează pe o piață de acțiuni aflată în regres; **Bivol** (*bull*) → dealer ce acționează pe o piață aflată în ascensiune; **Cerb** (*stag*) → cel care face speculații bursiere cumpărând acțiuni de la companii relansate și sperând să le vândă cu profit. Tot cu o metaforă avem de-a face și atunci când vorbim de **înghețarea prețurilor /salarilor**.

Hiperbola apare și ea în terminologia afacerilor în emble de genul: *Mașinile japoneze au invadat piața europeană.*; *Banii s-au revărsat în țară.*

Lectura ziarelor de specialitate ne-a relevat și alte aspecte dintre care amintim:

Elemente de discurs repetat în :

“Război și pace ntre Big Mac și Roquefort.” (Capital, nr. 9, 27.02.2003);

“Cine nu are studenți să-și cumpere.” (idem);

“Când Maumovici se jură că nu fură mai mult de 10%”. (idem);

“Mai întâi s-a furat, apoi s-a reglementat.” (idem); “Jaful dinaintea privatizării” (idem);

“Ce n-a văzut Parisul: investitori români.” (idem); “Târgul de joburi: punct ochit, punct lovit.” (Capital, 13.03.2003);

“Comisionul de succes naște scandal la guvern.” (idem); “Turism și pace.” (Capital, 20.03.2003);

“Muncitorii pleacă, pierderile întreprinderilor rămân.” (idem);

“Lungul drum al banilor de la Washington la sate.” (idem);

“Heringii, urșii și lynxii au fost buturugile mici în care se impotmolise carul negocierilor de aderare cu unii dintre nominalizații de la Copenhaga.” (Capital, 27.03.2003);

“SIF Moldova își lasă oile în paza lupului.” (idem); “Creditele ipotecare luate la bani mărunți.” (Capital, 15.05.2003)

Expresii idiomatice, locuțiuni:

“De ce nu pune ministrul sănătății piciorul în prag?” (Capital, 27.02.2003);

“Salariații îi trântesc ușa în nas patronului.”(idem); “După ce a plătit pentru a deveni acționar majoritar, un investitor ieșean se uită peste gard la firma lui.”(idem); “BMW însumează elementele care țin de value for money.”(idem)

“Hoții de minute au intrat pe fir.”(Capital, 13.03.2003); “Guvernul își deschide punga pentru industria de publicitate.” (idem);

“Au fost emple și de societăți de asigurări care au dat chix.” (Bursa, 27.03.2003);

“Iacobov pune mâna pe banii SIF Moldova.” (Capital, 27.03.2003);

“Cum iei țepă prin lege.”(Capital,13.03.2003) – **structură oximoronică**

Alături de acestea mai notăm:

Metafora : “Cu bani Phare, ușile glisante alunecă mai bine.”(Capital,13.03.2003)

Antonomaza: “Unchiul Sam a deschis larg porțile mărfurilor made in Romania.”(Capital, 20.03.2003)

Metonimia: “Americanii luptă virtual cu tov. Kim.”(Capital, 13.03.2003)

Hipocristic: “Zahărelul american nu îndulcește aderarea.”(idem)

Fără a avea pretenția de a fi epuizat subiectul, totuși toate cele precizate în cadrul acestei lucrări demonstrează că anglicismele există, iar prezența lor în limbă este o dovadă a vremurilor pe care le trăim și a conjuncturii internaționale în care ne aflăm. Tot ceea ce putem face este să le studiem atent și să le acceptăm pentru că respingerea lor nu este o soluție realistă. Totuși, această respingere din partea unor membrii ai societății n-ar trebui să ne mire întrucât se știe că noul este greu acceptat, mai ales de un popor care, vreme de aproape cincizeci de ani, s-a aflat sub o dominație ostilă vestului și valorilor sale. Tocmai această respingere confirmă observația lui Hans van den Broeck că “*drumul de la Marx la market este lung și greu*”.

Bibliografie :

- AVRAM, M., *Anglicismele în limba română actuală*, Editura Academiei, București, 1997
BANTAȘ, A., Constantinescu, I., Șendrea, P., *Observații pe marginea înregistrării cuvintelor de origine engleză în lucrări lexicografice românești, în Studii și cercetări lingvistice, XXXIV, nr.6, București, 1983*
BEJAN, M.,D., *Interferențe lingvistice în diacronia limbii române*, Editura Didactică și Pedagogică R.A., București, 2005
BENSON, M.et.al., *The BBI Combinatory Dictionary of English*, Amsterdam-Philadelphia, 1986
BRAUDEL, F., *Structurile cotidianului*, vol.II, Editura Meridiane, Bucuresti, 1976
CIOBANU, G., *Anglicismele în limba română*, Editura Amphora, Timișoara, 1996
SKEAT W., *A Concise Etymological Dictionary of the English Language*, Oxford University Press, Oxford, 1965